

4. Словник української мови: в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1970-1980.

Мельник А.А.

Науковий керівник: Таран О.С.

кандидат філологічних наук, доцент,

Національний університет «Львівська політехніка»

КОЛОРАТИВИ РОЖЕВИЙ В УКРАЇНСЬКІЙ І PINK В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ: ЕТИМОЛОГІЯ, СЕМАНТИКА, ДИСТРИБУЦІЇ

Окреме місце в семасіологічних дослідженнях посідають праці, присвячені колоративам як окремій групі словника мови. Т. Семашко називає такі її характеристики: 1) історична стійкість, 2) різноманітність словотвірної структури лексем, 3) містка семантична структура, зумовлена, з одного боку, багатством хроматичної гама об'єктивної дійсності, а з другого, – соціокультурною сутністю кольору, що втілюється в його експресивній, асоціативній та символічній значущості [4, с. 14]. Символічні значення є культурно зумовленими, а тому не збігаються в різних мовах. Наприклад, в європейських культурах одне з багатьох значень *чорного* кольору пов'язують з трауром, сумом, болем, тоді як *білий* асоціюють із життям, чистотою, чесністю, радістю та шлюбом. У східних культурах, навпаки, кольором оплакування і трауру визнано білий, а не чорний [1]. Тож вивчення семантичного розвитку колоративів вимагає комплексного застосування синхронічного і діахронічного підходів, а саме – етимологічного аналізу, семно-компонентного й дистрибутивного.

Дослідження семантичної структури колоратива *рожевий* в українській та *pink* у англійській мовах здійснено на основі тлумачних та етимологічних словників української та англійської мов, а саме: «Словник української мови» в 11 томах, «Етимологічний словник української мови» у 7 томах за редакцією О. Мельничука, «Этимологический словарь русского языка» М. Фасмера, «Етимологічний словник української мови» в 7-ми томах, “Longman Dictionary of Contemporary English” (5th Edition), “Online Etymology Dictionary” та “Century Dictionary”; також використані дані корпусів: Корпус текстів української мови (Mova.info) та Корпус сучасної англійської мови (Corpus of Contemporary American English).

Етап 1. Етимологія. Походження англійського колоратива *pink* виводять від голландського *pinck*. Існують дві теорії щодо значення голландського слова і як у нього розвинулося колірне значення. За першою теорією, слово *pink* походить від *pinck* в значенні «маленький» (що підтверджується сучасним

англійським словом *pinky* – «пальчик»), через значення *pinck oogen* – «маленькі очі», тобто «напівзімкнуті очі», і, будучи запозиченим в англійську мову, слово стало відноситься до поширених садових рослин – квітів виду *Dianthus plumarius* (сімейство гвоздикових), які стали називати *pink* (з 70-тих років XVII ст.), і лише у 1733 році його вперше вжили у значенні «блідий червоний колір», щоб описати колір квітки [9]. Друга теорія засвідчує походження слова від *pinck* – «отвір» (що в подальшому в англійській стало позначати зигзагоподібну обробку зубчастих країв тканини, щоб запобігти її зношуванню, звідси *pinking shears* («ножиці з зубчастими лезами»)), а згодом його застосовували щодо квітки *Dianthus*, тому що вона за формою нагадує отвори [9]. Однак назва кольору є вторинною до назви рослини.

Що ж до етимологічних студій українського колоратива *рожевий*, то «Етимологічний словник української мови» [2] його не засвідчує. Натомість цей колоратив згадано в «Етимологічному словнику російської мови» М. Фасмера: український *рожевий*, як і польський *rózowy*, походять від *роза* або ж, відповідно, польського *róža* «роза» [6, т. 3, с. 496].

Етап 2. Семантична структура. Колоратив *рожевий* є полісемантичною лексемою, має три лексико-семантичні варіанти (далі – ЛСВ): 1. Світло-червоний; 2. перен. Нічим не затьмарений; радісний, світлий. 3. Прикм. До рожа [СУМ, т. 8, с. 568]. Словник також подає уживання колоратива як складової частини назв деяких рослин, тварин чи захворювань (*рожева хвороба, рожеве дерево, рожевий лишай, рожевий шпак*) [СУМ, т. 8, с. 568]. У цих словосполученнях реалізується пряме значення колоратива, ЛСВ – 1 (на основі колірної ознаки предметів чи явищ). СУМ-11 фіксує такі стійкі сполуки, утворені на основі переносного ЛСВ-2: *рожевий день* (*ранок, вечір*) – безхмарний, погожий день (*ранок, вечір*); *дивитися крізь рожеві окуляри* (*скельця*), *дивитися крізь рожеву призму* – сприймати кого-, що-небудь, не помічаючи їх негативних сторін; *рожевими фарбами* (*у рожевих фарбах*) *малювати* – прикрашати, ідеалізувати що-небудь [СУМ, 8т., с. 568].

Колоратив *pink* має лише два ЛСВ: 1. *pale red*; 2. [only before noun] British English relating to people who are homosexual) [LDCE, p. 1313]. Цей колоратив також входить у стійкі словосполуки, котрі, проте, подані у словнику в окремих словникових статтях: *pink-collar jobs/workers/industries etc.* (AmE) – низькооплачувана робота (здебільшого для жінок); *pink gin* – алкогольний напій; (*pink slip* (AmE) – документи на машину, повідомлення про звільнення) [LDCE, с. 1313-14]. У цих сполуках реалізується пряме значення колоратива (ЛСВ – 1) – на позначення колірної ознаки. А ось у сполуці *pink pound* ((BrE) – гроші сексуальних меншин [LDCE, с. 1313] реалізоване переносне значення (ЛСВ – 2).

Як і колоратив *рожевий*, *pink* також входить у стійкі словосполуки за принципом асоціативності за колірною ознакою. Як бачимо, на рівні 1-го ЛСВ семантика збігається, а от переносні значення, які зреалізовані у тому числі в стійких словосполученнях, мають різні емоційно-оцінні конотації.

Етап 3. Дистрибуції. Аналіз сполучуваності колоратива *рожевий* на основі Корпусу текстів української мови [3] дає підстави говорити про те, що колоратив *рожевий* в українській мові куди частіше вживається у прямому значенні (ЛСВ – 1), ніж у переносному (ЛСВ – 2).

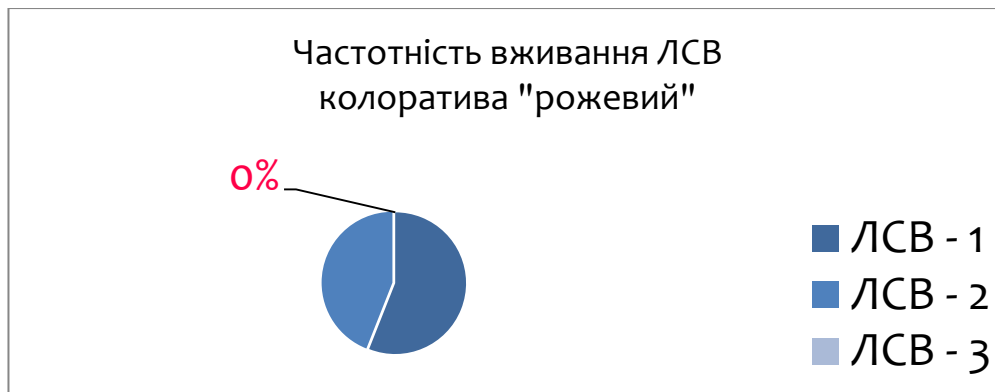

Рис. 1. Кількісний аналіз частотності вживання ЛСВ колоратива *рожевий* в українській мові

Незважаючи на те, що колоратив є складовою частиною назв декількох тварин і рослин, його вживають на означення людини частіше (у 57%), ніж на означення тварин (40%) чи рослин (3%), а саме у 56% випадків.

Аналіз Корпусу сучасної англійської мов (СОСА) [7] демонструє подібну тенденцію у вживанні колоратива *pink*, але з істотною різницею у частотності вживання.

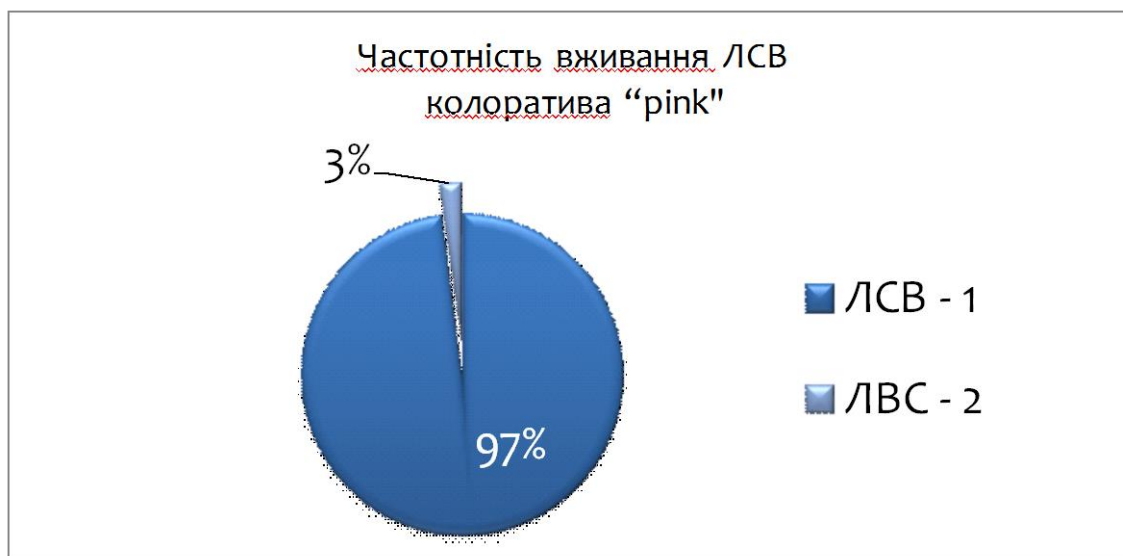

Рис. 2. Кількісний аналіз частотності вживання ЛСВ колоратива *pink* в англійській мові

Аналізований колоратив у переважній більшості використовується на позначення колірної ознаки предметів неживої природи (у 97%). Цікавим є те, що словник Century Dictionary й зовсім не містить словникової статті з

прикметником *pink* та подає *pink* як дієслово та *pink* як іменник. Очевидно, що про колірну ознаку у обох випадках не йдеться.

Отже, обидва колоративи – *рожевий* в українській мові та *pink* в англійській – частіше реалізують 1-й ЛСВ, тобто пряме значення на позначення колірної ознаки (укр. *рожевий* – 56%, англ. *pink* – 97%). Проте український *рожевий* значно частіше вживається у переносному значенні (44%) порівняно з англійським *pink* (3%).

Дослідження семантичної структури та лексичного розвитку колоратива показує зміни внаслідок співіснування в мові його прямих, переносних та символічних значень, як вони відображаються та фіксуються в мові.

Список використаних джерел:

1. Веклич Ю.І. Порівняльна семантика лексем позначення білого та чорного кольорів у культурах країн світу / Ю.І. Веклич // Вісник психології і педагогіки. – К., 2014. – Випуск 16. – Режим доступу: <http://www.psyh.kiev.ua/>
2. Етимологічний словник української мови: у 7 т. / редкол. О. С. Мельничук (голов. ред.) та ін. – К.: Наук. думка, 1983.
3. Корпус текстів української мови. URL: <http://www.mova.info/>
4. Семашко Т.Ф. Семантична структура лексичних одиниць на позначення кольору в українській мові / Т.Ф. Семашко // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах : зб. наук. праць. – К., 2009. – Вип.17. – С. 14-21.
5. СУМ – Словник української мови: в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1977.
6. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка: в 4 т. / М. Фасмер. – М.: Прогресс, 1987.
7. COCA – Corpus of Contemporary American English(COCA). URL: <https://corpus.byu.edu/coca/>
8. LDCE – Longman Dictionary of Contemporary English (5th Edition). – Emerald Group Publishing Limited, 2009.
9. Online Etymology Dictionary. URL: <http://www.etymonline.com/>

Михайленко Н.А.

студентка,

Науковий керівник: Таран О.С.

кандидат філологічних наук, доцент,

Національний університет «Львівська політехніка»

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ЛІНГВІСТИЧНОГО ВИВЧЕННЯ СТЕРЕОТИПІВ

Слово «стереотип» походить від грецького *стерео* (στερεός) «твердий; об'ємний; просторовий», що, у свою чергу, виводиться від *ster-* «жорсткий, міцний» [3]. Термін «*стереотип*» прийшов з друкарської справи. Так